

Régi napok rendje Mezey Katalin: *Régi napok rendje*. Elbeszélések, Magyar Napló Kiadó, 2019.

Életműsorozatának ötödik kötetében a Kossuth- és József Attila-díjas Mezey Katalin régi és legújabb elbeszéléseit adja közre. A két ciklus közé három évtized ékelődik, de a tizenöt történet egy egész évszázadot fog át, és két ellentétes világ képét tárja az olvasó elé. Egyikben többnyire a kisszerűség, ostobaság és képmutatás uralkodik, másokban a rend és az elnéző szeretet hatja át az emberi kapcsolatokat. Egyik a hagyományokat sárba tipró szocialista társadalom ironikus láttelepe, másik egy hagyományait őrző család múltbéli hétköznapjait és történelmi hányattatásait rajzolja meg mély empátiával. Gazdag írói eszköztárában egyaránt megtalálható a finom lélekrajz és a nyers realizmus, a tárgyilagos történetmondás és a groteszk, sőt abszurd látásmód.

Az első fejezet elbeszélései egy bonyodalmas korszak ellentmondásosságát tükrözik. Nem csak mondanójuk, sorsuk is jellemző: a rendszerváltás előtt, 1987-ben íródtak a Szépirodalmi Könyvkiadó számára, ám Illés Endre igazgató halála után az új vezetés felbontotta az érvényes szerződést, és „fióksírba” kerültek, ám a három évtizedes kényszerpihenő nem ártott nekik. Megadta azt a távlatot, ahonnan az alpári vállalati buli, vagy a hangsúlyozottan „nem hazánkban” játszódó színházi történet rézmetszet pontosságú képeiből kibontakozik a Kádár-kor társadalomrajza. A bohózati elemekből összerakott szerelmi sokszög (a ciklus címét adó *Bonyolult történet*) cselekménye feltárja a „népi demokrácia” kapcsolatrendszerének működését, a váratlanul felívelő karrier háttérét. Másik – boccacciói vaskosságú – története igazi szocialista úri muri (*Kontyos Mariska*). Mezey iróniával rajzolja meg a „kollektíva” tipikus alakjait: „a könyvelés megbízható, régi bútordarabját”, Mariskát; a volt katonatisztet („mulat a Heckert elvtárs, mulat...”); a „mindig szeszese lehetű, testes bércsoportvezetőt” („Nem kell mindent mellreszívni”); a feleségét nyilvánosan gyalázó, majd szánalmasan meghunyászkodó, féltékeny férjet, valamint a részegen háborgó, „boldogtalan fiatalasszonyt”, aki rajtakapja a „klotyóba” osonó párocskát. A kisstílűség, a morális tartás hiánya üt át az alkalom szülte bolti tolvaj történetén (*Lopás*); a kalandfilmbe illő látványos álmok és a pitiáner valóság különbsége az

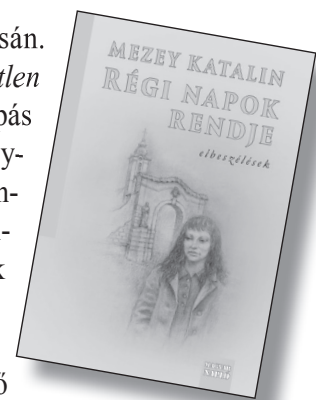
éjszakai szúnyogvadászati leírásán. Hasonló a kontraszt a *Sikerületlen ebéd* epizódjában is, ahol a pompás épület története, építetőinek egykori gazdasági és kulturális felledülést hozó működése ellenpontozza a nyolcvanas évek jelenének öntudat nélküli, szánalmas sivárságát.

Szánandó áldozatait, megrendítő mozzanatait is vannak a kiábrándító korszaknak. Az *Álom az ifjúságról* „már nem egészen fiatal” hősnője kiüresedő életéből nem új szerelembe veti magát, mint irodalmi őse, Bovaryné, a múltban keres vigaszt. Diákkori szerelmének „alakja úgy merült fel emlékezetében, mint valaminek a gyönyörű torzója”, ám az álmodozót megtréfálja a valóság: csalódnia kell benne is. Az öreg Somogyi úr hősiessége is hiábavaló a főváros ostromakor (*Egy magyar parlament*). Nem tudja teljesíteni kényszerűen vállalt feladatát, még csak nem is német vagy orosz puska-golyó, hanem az agyvérzés teríti le.

A második fejezet részben önéletrajzi ihletésű novellái visszanyúlnak az első világháború végnapjaihoz: az ötgyermekes özvegyasszony – a szerző apai nagyanyjának – megrázó történetéhez (*Száz éve, szeptember közepén*).

A *Kecskék* című novella hadifogságból hazatérő, szorongó katonájának töprengéseiben felsorakoznak a század családját is érintő tragédiái, de szinte minden elbeszélésben megjelenik a kisemberek életébe galádul betörő történelem, lett légyen szó akár a lehétköznapiabb dolgokról. A kötet talán legmegragadóbb írásában, a meghatározhatatlan műfajú (Emlékirat? Korrajz? Lírai szociográfia? Hommage a régi asszonyoknak?), címadó *Régi napok rendjében* az édesanya a kommunista korszak kezdetén „megszabadította a lakást az összes porfogótól”: elcsomagolt minden értékes holmit, szőnyeget, festményeket. „...keserves tapasztalat és ebből táplálkozó előrelátás is vezetett. Anyám 16 éves volt, amikor kitört Pesten a (...) Kommun...”, és a nyilasok tetteiről is voltak ismeretei.

Mezey Katalin novellái mindenkihez szólnak: a kortársakat emlékezni tanítják, a fiatalok pedig megismerik belőlük a múlt panoptikumát és a régi napok szilárd rendjét, amelyek hiányoznak a tankönyvekből és érettségi tételek közül.

Jámborné Balog Tünde